

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים.....1
- ב. באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס שהוא נאמן ... אינו אלא כמשיב אבירה ופטור.....2
- ג. אין נשבעין על טענת חרש שומה וקטן.....2
- ד. אבל בבנו מעיז ומדלא העיז משיב אבירה הוי.....4
- ה. העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים.....4
- ו. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים....5
- ז. כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד.....6
- ח. אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים מאי טעמא אין אדם משים עצמו רשע..7

דף יח.

א. המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים

המלוה¹ את חבירו בעדים² בלא שטר ובלא קנין, אם אינו חושש שהמלוה יכפור בפירעון, אין צריך לפרעו בעדים, ואם כפר נאמן לומר פרעתיך לאחר זמן הפרעון³ בשבועת היסת⁴.

אמר⁵ לו המלוה אל תפרעני אלא בעדים, חייב לפרעו בעדים. ואם אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני צריך לפרוע בפניהם, ומ"מ אם אינם כאן, אינו יכול לעכב הפרעון אלא יפרע בפני ב"ד.

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ ע א

² ועיין בשו"ע שם שאסור להלוות בלא עדים, ואפילו לתלמיד חכם, אלא אם כן הלוהו על המשכון. והמלוה בשטר משובח יותר. וכל המלוה בלא עדים, עובר משום לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד), וגורם קללה לעצמו

³ אך בתוך הזמן אינו נאמן כמבואר בשו"ע שם לט ה

⁴ אבל אינו נאמן לומר להד"ם, כמבואר בשו"ע סימן לט סעיף ה, וכתב בקצה"ח סימן מא סק"ב בשם הטור שאם טען תחלה להד"ם הוחזק כפרן ושוב אינו נאמן לומר פרעתי.

⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

הלכות הדרה היומי

מסכת כתובות

ב. באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס שהוא נאמן ... אינו אלא כמשיב אבירה ופטור

על אף ⁶שהנתבע מחבירו ומודה לו על מקצת תביעתו חייב שבועת "מודה במקצת" מן התורה על מה שאינו מודה, אבל אם לא תבעו אדם, אלא מעצמו אומר לחבירו – מנה היה לאביך בידי ונתתי לו חמשים, ונשארו לו חמשים בידי, פטור אף משבועת היסת, ואדרבה תבא עליו ברכה שמשיב אבירה הוא⁷, שהרי אם היה רוצה היה שותק ואף אלו החמישים לא היה מחזיר אם היה רוצה להחזיק בממונו של זה שלא כדין, ובודאי אומר אמת.

ואם אמר⁸ – מנה לך בידי ופרעתוך חמשים, והוא משיב – לא הייתי זכור כלל אבל עתה הזכרתני ולא פרעתני כלל, גם זה בכלל משיב אבירה ופטור אפי' משבועת היסת⁹.

אבל אם משיב – ידעתי מזה ולא רציתי לתובעך עדיין, אבל לא פרעתני כלל, בזה י"א¹⁰ שרואין הבית דין אם כמערים קדם להודות, אף שבועה דאורייתא חייב, ואם לאו פטור, ואם הבית דין אינם יכולים לידע אם כמערים או כמודה, ודאי פטור¹¹. וי"א¹² לעולם אפילו כמערים פטור משבועה דאורייתא שכל שקדמה הודאה לתביעה, אין שבועה דאורייתא אולם שבועת היסת חייב לכו"ע¹³.

ג. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן

אין¹⁴ נשבעין על טענת חרש¹⁵ או שוטה שהרי אינם בני דעת, ואין תביעתם תביעה ולא טענתם טענה. וכן על טענת קטן אפילו הוא עתה גדול אך תובע על מה שאירע כשהיה קטן אין נשבעין, דאיש כתיב בפרשה (שמות כב פסוק ו) כי יתן איש אל רעהו¹⁶. איש ולא קטן.

⁶ שו"ע ונו"כ שם עה ג

⁷ לבוש סמ"ע שם ח

⁸ שו"ע ונו"כ שם פח לב

⁹ ולא שייך בזה כלל אם כמערים וכו', דהא הודה בעצמו דלולי הוא שהזכירו לא היה זכור.

¹⁰ סמ"ע שם עה ח

¹¹ נתיב"מ חדושים שם עה ז

¹² ש"ך שם עה ט

¹³ כ"כ באורים שם אולם עיין ש"ך פח נו דלא ברירא ליה כולי האי ועיי"ש באו"ת ובנתיב"מ שהעיקר שפטור.

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם צו א

¹⁵ וכי תימא חרש היכי טוען והא סתם חרש אינו שומע ואינו מדבר, שיוכל למעון ברמיוה. שם"ע שם א

¹⁶ ונאמר שם בפסוק ח עד האלקים יבא דבר שניהם, השותה התורה העמדה בדין לתחילת הנתינה דבשניהם בעינן איש, שהנתינה תהיה מתחילה בשעת גדלות, לאפוקי קטן שהגדיל ותבעו בגדלות. סמ"ע שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

וכן אם הקטן טוענו והוא כופר בכל ובא עד אחד והעיד לקטן אינו צריך לישבע, שהרי זה כאילו אין כאן תובע, שתביעת קטן אינו כלום דאיש כי יתן כתיב וי"א¹⁷ שאם יש לו עד אחד צריך לישבע הבחיש העד. וכן עיקר¹⁸.

נמצאת אומר קטן שאומר לגדול מנה לי בידך, או אבא היה לו מנה בידך, והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים או אין לך בידי כלום, הרי זה פטור משבועת התורה.

אבל אם שמר דבר לקטן, וטען שאבד, הרי זה נשבע¹⁹ שבועת השומרים²⁰, וי"א²¹ שגם בזה אינו נשבע ואפילו תובעו כשהוא גדול אלא שהנתינה היתה כשהוא קטן אינו צריך לישבע, דאיש כי יתן כתיב, משמע שיהא איש בשעת נתינה ולא נתינת קטן.

אף על פי שאין נשבעין על טענת קטן שבועת התורה²², אבל שבועת היסת נשבעין שתקנו להם חכמים ז"ל²³ לישבע להם היסת על טענתו, שלא כל אחד נוטל ממונו של קטן וילך לו²⁴. ואפילו היה קטן שאינו חרוץ לענין משא ומתן נשבעין היסת על טענתו, נמצאת למד שהקטן שטען על הגדול בין שהודה מקצת בין שכפר בכל הרי זה נשבע היסת, ואינו יכול להפכו על הקטן, שאין משביעין את הקטן כלל, ואפילו חרם סתם אין מטילין עליו, שאינו יודע לא עונש השבועה ולא עונש החרם²⁵. ויש אומרים²⁶ שאין נשבעין על טענתו אלא אם כן הגיע לעונת הפעוטות. אבל קודם לכן אין כאן כלל ממש בדבריו, ואפילו חרם סתם אין מחרימין ע"פ טענה שלו.

דף יח:

¹⁷ רמ"א שם

¹⁸ וכן נראה עיקר לדינא, דהר"י הלוי (ר"י מינאש שבועות מב א) דס"ל דאין נשבע, אזיל לשיטתו דס"ל דאין מיחשב טענת ברי בתובעו על פי עד, אבל לפי דקיי"ל (לעיל סי' עה סעיף כג) דהוי טענת ברי הרי זה עדיף משבועת השומרים. והב"י (סעיף י) הכריע כן משום דרמב"ם כתב ג"כ כר"י הלוי. אורים שם ד

¹⁹ דעת המחבר שם

²⁰ דשבועת שומרים אינה מחמת הטענה, רק הנתינה תיכף מחייבו שבועה, ומה לי גדול מה לי קטן, והא דדרשינן (ב"ק קו ב) כי יתן איש ולא קטן עירוב פרשיות יש ולא קאי על שומרים כלל. אורים שם ה

²¹ רמ"א שם, ואם מסרו אביו לשמור, דהיה נתינה בגדלות רק התביעה מיתום קטן, דעת הסמ"ע (סק"ו) דאינו יכול להשביע, והש"ך (סק"ג) דעתו דיכול, וכן הסכמתי בתומים (סק"ב), ע"ש. ובלא"ה הא דעת הר"י הלוי (ר"י מינאש שבועות מב א) ורמב"ם (פ"ה מטו"נ ה"ט) בכל קטן להשביע שבועת שומרים, ועיין תומים דהנחתו בספיקא דדינא לשיטת האומרים מגו לפטור משבועה אמרינן א"כ אם יש לו מגו דלהד"ם או החזרתי אי לא מפטר משבועה, דבעלמא הוי ליה העזה, וזה לא שייך בקטן, וצ"ע אורים שם ז

²² שו"ע ונו"כ שם ב

²³ משמעות הפוסקים דהוא תקנת הגאונים, ולכאורה אפשר דלא מלבם תקנו זה אלא דסבירא להו כשיטת היש אומרים בס"י ע"ה סי"ז בהגה על רגלים לדבר נשבעין היסת מדינא, וסבירא להו דהכא נמי טענת קטן לא גרע מרגלים לדבר, והיינו דסבירא להו דאפילו לא הגיע לכפעומות הוה רגלים לדבר. חבל יוסף – אולם המשפט שם

²⁴ סמ"ע שם ט

²⁵ סמ"ע שם יא

²⁶ רמ"א שם אורים י

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ד. אבל בבנו מעיז ומדלא העיז משיב אבירה הוי

קטן שאמרו שאין נשבעין על טענתו²⁷ אחד הבא בטענת עצמו או בטענת אביו, שאמר חייב אתה מנה לאבי ומודה ואמר שילמתי חמישים, אינו צריך לישבע, לפי שזה המקצת שהודה בו לקטן אינו הודאה אלא כמשיב אבירה, ונאמן במינו שאם רצה היה כופר בכל²⁸.

אם מסרו אביו ומת, והוא תבע בגדלות שראה שהלוח לו אביו, אף שראה בהיותו קטן, מ"מ מחייבו שבועה דאורייתא²⁹. אולם אם תבעו בהיותו קטן והודה במקצת, וחזר אחר כך ותבעו כשנתגדל, בזו אינו כלום שכבר קדמה הודאה לתביעה³⁰.

ה. העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים

שנים החתומין³¹ על והביאום לקיים את השטר, כלומר לאשרר שזוהי חתימתם על השטר, ואינו מזויף. ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ואמרו כתב ידינו הוא זה, ובתוך כדי דיבור³² חזרו ואמרו בחתימת השטר אנוסים היינו מחמת נפשות, כלומר שהיו מוכרחים מחמת סכנת נפשות לחתום

²⁷ שו"ע ונו"כ שם א

²⁸ דמאי דאמרינן חזקה אין אדם מעיז לכפור בכולו, היינו במלוה עצמו, אבל בבנו מעיז ומעיוז וכיון דלא העיז משיב אבירה הוא, סמ"ע שם א

²⁹ אמנם דעת התוס' [ב"ק ק"ו ע"ב ד"ה אבל] דפטור במינו דהחזרתי לך כשהיית קטן דלא הוי העזה נתיבות המשפט [חדושים] שם א

³⁰ אורים שם ג

³¹ שו"ע ונו"כ שם מו לז

³² התוספות ז"ל כתבו בר"פ מי שאמר [דרף ב' ע"ב ד"ה א"ל תו] במסכת נזיר. שתוך כדי דיבור היינו ג' תיבות שאלת שלום תלמיד לרב ועוד ריוח לתלמידא וכעת לא ראיתי מובא כן בפוסקים ז"ל. ואולי רק גבי נזיר כן הוא מהטעם דשם בלשון התוס' ז"ל. מה שאין כן חוץ לזה ולא אמרו חו"ל כן רק שם. ולזה לא הוזכר בפוסקים ז"ל וצל"ע היטב. כסף הקדשים שם

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

שקר, נאמנים במיגו³³ שהיו אומרים אין זה כתב ידינו³⁴, כיון שחזרו תוך כדי דבור³⁵, וקורעים השטר³⁶, ואין בזה גם כן משום אין אדם משים עצמו רשע, שאינם נעשים רשעים בזה, שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש³⁷.

וכן אם אמרו תוך כדי דבור קטנים היינו כשחתמנו, או פסולי עדות מחמת קורבה³⁸ היינו³⁹ והתרחקנו, כגון שהינו קרובים דרך נשותינו ועתה איננו קרובים, מחמת שמתו נשותינו⁴⁰, הרי אלו נאמנים. וקורעים את השטר.

ו. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנין

³³ בטעם שמאמינים להעדים הפוסלים את השטר משום הפה שאסר, ואין אומרים שזהו כמיגו במקום עדים, שאינו מועיל, שהרי עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבי"ד, ואנחנו עדים שנכתב השטר בכשרות, כתבו תוס' כאן וב"ק עב: ד"ה אין לך שמכיון שהצריכו חכמים קיום לשטרות, לא חשוב זה קיום כלל מה שאומרים כתב ידינו הוא זה, כיון שהם עצמם אומרים בתוך כדי דבור שהיו קטנים או אנוסים, ואין זה מיגו, שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהתיר. וכן כתבו ראשונים שאין אומרים כאן כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, לאחר שהתימתם היא כאילו נחקרו בבי"ד, מפני שמטעם הפה שאסר הוא הפה שהתיר נאמנים, שכל שהאוסר בעצמו מתיר אין כאן גמר הגדה כלל. ועי' נדה"מ סי' קמב ס"ק א שר"ל בתוס' ב"ק שהפה שאסר עדיף ממיגו ומועיל גם במקום עדים ועי' בית יעקב לכתובות שם שכ' בפ' התוס' שם שזהו מיגו אלא שאין זה במקום עדים, ולפ"ז צ"ל שהתוס' בכתובות חולקים על התוס' בב"ק, ועי' חי' ר"ח הלוי גרושין פ"ב ה"ג שכ' בפ' התוס' כתובות שאין זה מיגו אלא שאין קיומם מועיל כיון שאומרים שאין זה שטר כלל, וכ"כ בתוס' הרא"ש במשנה כתובות שם שנאמנות מטעם שאין זה קיום. אבל בבית יעקב שם כ' שא"א לומר שנשאר שטר שאינו מקוים שא"כ למה קורעים אותו, עי' מהרש"א שם. ועי' נדה"מ סי' מו ס"ק כד שהוא עצמו דן לומר הטעם שאין זה חשוב קיום.

³⁴ שהפה שאסר [הוא] הפה שהתיר ואי בעי שתקי. ולא דמי להא דאיתא בש"ך שם ק"ב דבעדים לא אמרינן מיגו, היינו היכא שצריכין לומר, אז אמרינן דאין אחד יודע מה בלב חבירו ושמא חבירו לא יאמר כן ואין בידו לעשות שיאמר חבירו כן, משא"כ הכא דאי בעי שתיק וזה בידו לעשות לשתוק, ואמאי לא יפסל השטר. וכ"כ הר"ן פרק ב' דכתובות [ז' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה אלא] והנ"י פרק חזקת הבתים [ב"ב ט"ז ע"א מדפי הרי"ף ד"ה נהי]. ש"ך שם צז

³⁵ ואין כאן מגיד וחוזר ומגיד, דלאחר כדי דבור הוה ליה חוזר ומגיד ואין נאמנים. כמו שיבואר להלן
³⁶³⁶ ולא מהני תפיסה בעדים. ש"ך שם צח

³⁷ ואם הוא בשעת השמד או בפרהסיא וגוי מכוון להעביר על דין תורה דקי"ל (יו"ד סי' קנז סעי' א) דאסור ויהרג ואל יעבור, אינם נאמנים דהם פסולים מדרבנן ולא משויה נפשיהו רשעים. אורים שם קכב

³⁸ אבל פסולי עדות מחמת עבירה מבואר להלן שאינם נאמנים שהרי עושים עצמם רשעים בכך ואין אדם משים עצמו רשע.

³⁹ ואף דעשו עולה דחתמו שטר ולא היה להם לחתום, מכל מקום לא נפסלו בכך דחשבו דלא ההתים אותן אלא למילוי וחתום כשרים עמהם, או דקלא אית להו מי הם הקרובים וא"כ לא אתו לאפוקי ממון ע"פ חתימתן, אורים שם קכג.

⁴⁰ סמ"ע שם ק

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדין היומי

מסכת כתובות

אם⁴¹ כתב ידם יוצא ממקום אחר, או שיש עדים שזה כתב ידן, אינן נאמנים בשום דבר שיאמרו לבטל השטר, שהרי אין להם מיגו והרי זה כאילו העידו הם בעצמם ועתה חוזרים בהם מעדותם.

ז. כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד

המעיד עדות⁴² בין בדיני ממונות, ובין בדיני נפשות בבית דין, אינו יכול לחזור בו מעדותו הראשונה, שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ודנים על פי עדותו הראשונה⁴³.

דין זה, שאין העד חוזר בו מעדותו הראשונה, נוהג בין שהיתה עדותו על פה, ובין שהיתה עדותו בשטר, שעדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בית דין.

חזר בו העד מעדותו תוך כדי דבור, הרי הוא כדיבור, ויכול לחזור בו⁴⁴.

לפיכך עדים הבאים לקיים ואשרר חתימתם על השטר אינם נאמנים לומר פסולים היינו אלא כשאמרו בתוך כדי דיבור לאמירתם כתב ידינו הוא זה, אבל אם אמרו לאחר כדי דיבור אינם נאמנים⁴⁵, שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם

⁴² רמב"ם עדות פ"ג ה"ה טו"ש"ע חו"מ כט א.

⁴³ ועי' ס' העיטור אות ק' קבלת העדות (סא א) בשם תשובה: עדות הראשונה והאחרונה בטלה, ועי' באור הר"י פערלא לרס"ג ל"ת לד"ה ועכ"פ (הא'), שפשוט שזו ט"ס, ושהג' במרדכי סו"פ זה בורר, בשם העיטור עדות הראשונה קיימת, וכן הוא בב"י חו"מ סי' כט

⁴⁴ עי' כתובות לג א ושבועות לב א, ועי' ריב"ש סי' רסו; שאילתות שאילתא סח; בה"ג סי' נב; עי' רש"י כתובות יח ב (ד"ה כיון) ותוס' שם (ד"ה הרי), ורש"י סנהדרין לב ב (ד"ה והא) ותוס' שם (ד"ה היכי), ועי' הגר"א חו"מ סי' כט ס"ק ד; ב"י חו"מ שם מחודש יא; רמ"א שם א, וסמ"ע שם ס"ק א, ועוד. וע"ע הנ"ל, אם חזרה בתוכ"ד מועילה מן התורה או מדרבנן, ושי"ס שאע"פ שלענין שאר ענינים תוכ"ד דרבנן, לענין עדות הוא מה"ת. ועי' ברכת שמואל כתובות סי' כד אות א בשם הגרנ"ט וחי"ר ששקאפ כתובות סי' נב, אם כשהזכיר בתכ"ד יש להם עדיין תורת עדות, או שנאמנות בעלמא היא.

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם מו לז וסמ"ע צט

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואף על פי שבתוך כדי דיבור יכולים העדים לחזור לגמרי מעדותם⁴⁶, מכל מקום הוצרכו להפה שאסר הוא הפה שהתיר, מפני שאלו אינם חוזרים בהם ומודים שכתב ידם הוא אלא שאומרים פסולים היו, ונאמנותם לעקור עדותם היא משום הפה שאסר.

עדים שהעידו על אדם שהוא חייב ממון לחבירו, ולאחר מכן חזרו בהם ואמרו עדות שקר העדנו, אף על פי שאינם נאמנים לחזור ולהעיד על בעלי הדין, נאמנים הם לגבי עצמם שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים⁴⁷ – וחייבים הם לשלם לו מה שהפסיד על ידם⁴⁸ משום דין גרמי, שהמודה שגרם היזק משלם על פי עצמו שהרי הודו שהעידו שקר וגרמו לאבד ממנו של זה⁴⁹.

ח. אמרו אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין מאי טעמא אין אדם משים עצמו רשע

מה שנתבאר לעיל⁵⁰ שעדים המקיימים את חתימת ידיהם ואמרו תוך כדי דיבור אנוסים היינו הרי אלו נאמנים ומבטלים את השטר זה אינו אלא כשאומרים אנוסים היינו מחמת חשש לנפשותינו שהכריחו אותנו באיום על חיינו לחתום, אך לבוש אם אמרו שהיו אנוסים מחמת ממון⁵¹ כלומר שאיימו עליהם ליטול ממונם אם לא יחתמו או שהיו פסולין בעבירה אינם נאמנים, שבכל אלו עושים את עצמם רשעים שלא היה להם לחתום שקר מחמת כל ממון שבעולם, והרי הם אומרים שעשו שלא כדין, וכל שכן כשיאמרו שהיו פסולי עדות מחמת שעשו עבירות שעושים את עצמן רשעים ממש, על כל אלו אינם נאמנים דקי"ל שאין אדם משים עצמו רשע דאדם קרוב לעצמו. ואפילו אם אומרים עשינו תשובה ועכשיו אנו כשרים, אינם נאמנים כיון שהעדו מתבטל על ידי שעושיין עצמן רשעים הרי זה כחוזרים ומגידין.

אולם אף על פי שאינם נאמנים לבטל השטר מכל מקום ביחס להתחייבות שלהם עצמם נאמנים, שהודאת בעל דין כמאה עדים דמי, וכיון שלדבריהם אין הלוה חייב כלום, ובגלל חתימתם על השטר גורמים לו לשלם עתה שלא כדין, חייבין לשלם ללוה כל ההפסד שבא לו מכח חתימתם שחתמו שקר, מדינא דגרמי.

⁴⁶ היינו כיון שאינו מקיימם.

⁴⁷ ביאור הגר"א חו"מ כט טו

⁴⁸ ועי' שו"ת הרשב"ש סי' תסג, בד' העיטור אות ק', שאם יש לעדים במה לשלם, עדותם הראשונה בטלה, ואין יכול התובע ליפרע מהנתבע אלא יפרע מהעדים, וצ"ב, ועי' באור הר"י פערלא לרס"ג ל"ת לד ד"ה ועכ"פ

⁴⁹ שו"ת הרא"ש כלל נח סי' ו, והובאה בטור חו"מ סי' מו; שו"ע חו"מ שם ב, ועי' ש"ך שם סי' לח ס"ק א.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם

⁵¹ עיין תומים (סקמ"ג) מש"כ לדעת רש"י (כתובות יח: ד"ה פסולי עדות) אי אמרו פסולים היינו מחמת עבירה אי פלגינן דיבוריה ומהימן ליה דהיו פסולים אבל לא מחמת עבירה כי אם מחמת קורבה, וצ"ע, ע"ש

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אולם אם טוענים שהיתה הלואה וחייב, רק שהם פסולים להעיד על כך או שחתימתם היתה באונס, מכיון שגם לפי דבריהם יש כאן חיוב, ולא גרמו שום הפסד אינם חייבים⁵².

⁵² דהא הלוח הסכים לזה ולא מיקרי גרמי דיתחייבו לשלם, ופשוט. אורים שם קלג